

Kleinschalige visserij is te weinig zichtbaar

Vorig jaar werd **Slow Fish Nederland** opgericht, een lokale werkgroep van Slow Fish, het netwerk van Slow Food dat zich richt op het ondersteunen van kleinschalige visserij. Die visserijtak kan in ons land wel enige aandacht gebruiken, bijvoorbeeld in de vorm van meer zichtbaarheid voor de overheid.

door **Brita Trapman**, YFM

Verplichte weegapparatuur, computers die niet passen op een klein schip of veiligheidseisen die te dure aanpassingen vereisen. Het zijn voorbeelden van regels die zijn bedacht met de grote visserij in het achterhoofd, maar die ook gelden voor kleinschalige vissers. De regels illustreren een probleem waar lijnvissers op zeebaars, staandwantsvissers op tong of op zeebaars en harder, handkokkelvissers, kleine garnalenkotters en andere kleinschalige vissers mee worstelen. Omdat de Nederlandse overheid geen gericht beleid heeft voor kleinschalige visserij, is deze sector grotendeels buiten beeld en heeft zij te maken met beleid dat niet past, zo schrijven onderzoekers Birgit

de Vos (LEI) en Marloes Kraan (IMARES) in een hoofdstuk in het recent gepubliceerde boek *Interactive Governance for Small Scale Fisheries. Global Reflections*.

Op internationaal niveau is er in toenemende mate aandacht voor kleinschalige visserij. In juni 2014 werden in de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) richtlijnen aangenomen voor het waarborgen van kleinschalige visserij. Dit is een historische gebeurtenis voor een sector die wereldwijd onder druk staat. Kleinschalige visserij is belangrijk voor werkgelegenheid, voedselzekerheid, armoedebestrijding en zelfredzaamheid van lokale gemeenschappen. Dit komt echter niet altijd goed naar voren uit statistieken. Vaak worden

kleinschalige vissers opzijgezet omdat zij het moeten afleggen tegen sectoren waarvan het economische belang meer in beeld is, zoals industriële visserij, energieproductie, havens, aquacultuur en toerisme.

Ook in de Europese en Nederlandse context is de kleinschalige visserij belangrijk, bijvoorbeeld voor werkgelegenheid in kustgemeenschappen. Het in 2013 hervormde Gemeenschappelijk Visserijbeleid van de Europese Unie erkent dit belang. De Nederlandse overheid heeft echter een andere houding. Duurzaamheid is voor die overheid de leidraad van de ontwikkeling en uitvoering van visserijbeleid, onafhankelijk van schaal. Maar volgens De Vos en Kraan blijven de kleinschalige vissers daarbij vaak buiten beeld. Zij laten verschillende manieren zien waarop deze vissers aan het zicht van bestuurders onttrokken zijn.

Ten eerste is er het probleem van de definitie. Of een visserij kleinschalig is, is afhankelijk van de context. De EU definieert kleinschalige vissers als vissers die vissen met een schip van maximaal twaalf meter lengte. In Nederland voldoet maar 2,4 procent van de vissers aan dit criterium, maar meer Nederlandse vissers zien zichzelf als kleinschalig. Ze menen karakteristieken te delen zoals een relatief kleine viscapaciteit, afhankelijkheid van het weer, visgebieden nabij de kust, relatief lage kapitaalinvesteringen, een kleine bemanning, een diversiteit van vistechnieken, lage milieu-impact en de relatie tot de markt. En ten slotte, terwijl in de grotere visserij het product vaak in bulk wordt verkocht aan

anonieme afnemers, zijn kleinschalige vissers vaker zelf actief in de verkoop van hun product, bijvoorbeeld direct aan restaurants of op de boerenmarkt. Ondanks dat alles is er geen officiële Nederlandse definitie van kleinschalige visserij, waardoor de zeer diverse kleinschalige vissers, als groep, buiten beeld blijft.

Verder zijn er op het ministerie van Economische Zaken geen beleidsmakers die specifiek verantwoordelijk zijn voor de kleinschalige visserij en daardoor het overzicht op de sector houden. Kleinschalige vissers hebben voor verschillende onderwerpen te maken met verschillende beleidsafdelingen. Vissers die bijvoorbeeld zowel in de Waddenzee als in het IJsselmeer vissen, hebben de ene keer te maken met beleidsmakers die over de kustzone gaan en de andere keer met beleidsmakers die over de binnenvisserij gaan.

Daarnaast draagt de manier waarop data over de visserijsector worden verzameld bij aan de onzichtbaarheid. Bijvoorbeeld: vangsten van onder de vijftig kilo hoeven niet in logboeken vermeld te worden. Voor de grote visserij is dit handig, want hierdoor kunnen

zij hun opgegeven vangsten afronden. Maar voor de kleinschalige visserij betekent het dat sommige vissers hier niet in beeld zijn, omdat ze veelal vangsten per soort van onder de vijftig kilo hebben.

Ten slotte is de vertegenwoordiging van kleinschalige vissers gefragmenteerd. Visserijorganisaties spelen een belangrijke rol in het Nederlands visserijbeleid. Ze zorgen ervoor dat vissers zich aan hun quota houden en ze vertegenwoordigen de belangen van de sector, maar de focus is op de grote visserij en de kleinschalige vissers spreken niet met één stem. >

‘De focus is op de grote visserij en kleinschalige vissers spreken niet met één stem’

Boven: Ger de Ruiter met handlijnvisserij op zeebaars.

Linkerpagina: Max Hoogerman bezig met staandwantvisserij op harder en zeebaars.

Foto's Fokko van Saane.

Slow Fish

Slow Fish is het netwerk om kleinschalige visserij te ondersteunen, de vissers te verbinden met de achterban, de uitdagingen van de visserij te belichten en vooral te genieten van de bronnen uit ons waterrijke land. De werkgroep Slow Fish Nederland is gestart om lokaal aandacht te vragen voor de kleinschalige visserij. Slow Fish Nederland is onderdeel van Slow Food Nederland en Slow Fish internationaal.

Slow Food werkt al jaren aan projecten om kleinschalige vissers te steunen via evenementen zoals de Biënnale Slow Fish in Genua. Het netwerk organiseert lokale initiatieven over de hele wereld om *Good, Clean and Fair Fish* onder de aandacht te brengen en het debat op gang te brengen. Tijdens de Salone del Gusto in Turijn is Slow Fish breed vertegenwoordigd met workshops, conferenties met internationale interventies, proeverijen en ontmoetingen van vissers, beleidsmakers, onderzoekers, wetenschappers, chefs, kunstenaars, consumenten.

‘Verstandige oogst uit de natuur door kleinschalige vissers kan onder andere perspectief bieden in kustgebieden met hoge werkeloosheid’

Het gebrek aan zichtbaarheid van de kleinschalige vissers op bestuurlijk niveau brengt met zich mee dat de regels die ontwikkeld zijn voor de grote visserij niet altijd passen voor de kleine.

Ook het Nederlandse quotumsysteem zorgt voor problemen. Een deel van de commerciële vissoorten is gequoteerd en in Nederland kunnen vissers de meeste van deze quota onderling verhandelen of van elkaar huren. Kleinschalige en grootschalige vissers maken gebruik van dezelfde ‘pool’ van quota en dat maakt dat veranderingen in de grootschalige visserij een grote impact kunnen hebben op de kleinschalige visserij.

In de laatste jaren zijn bijvoorbeeld veel boomkorvissers overgegaan op de pulsvisserij. De pulsvisserij kost minder brandstof, er wordt minder ongewenste bijvangst gevangen en de waarde-

volle tong wordt beter vangbaar. Dit laatste heeft als resultaat dat de huur- en koopprijzen van het tongquotum flink gestegen zijn. Staandwantsvissers op tong huurden altijd quotum, maar de huurprijs is voor hen nu zo hoog, dat het uitoefenen van hun visserij nauwelijks meer rendabel is. Dus terwijl de transitie van boomkor naar pulsvisserij wordt gezien als de door de overheid gewenste verduurzaming, heeft het als ongemerkt bijeffect de marginalisering van een duurzame en kleinschalige subsector.

Een verstandige oogst uit de natuur door kleinschalige vissers kan onder andere perspectief bieden in kustgebieden met hoge werkeloosheid. Maar daarvoor is zichtbaarheid, erkenning en gericht beleid nodig. Slow Fish wil een bijdrage hieraan leveren door de problemen van kleinschalige vissers te belichten en door de verbinding te leggen tussen vissers en consumenten.

Bronnen

De Vos, Birgit en Marloes Kraan (2015): ‘To Define or Not to Define; Implications for the Governability of Small-Scale Coastal Fisheries in the Netherlands’. In: Jentoft, Svein en Ratana Chuenpagdee (eds.) *Interactive Governance for Small Scale Fisheries. Global Reflections*. Springer: Heidelberg: 629-647.

LEI: www.agrimatie.nl

ICSF: www.icsf.net/en.html

IMARES: www.imares.nl

Slow Fish: www.slowfood.com/slowfish

Kleinschalige visserij in cijfers:

- 90 procent van de mensen die wereldwijd in de visserij actief zijn, is dat in de kleinschalige visserij.
- 60 procent van de wereldwijd voor menselijke consumptie gevangen vis wordt gevangen door de kleinschalige visserij.
- 80 procent van de Europese visserijvloot is kleinschalig.
- De actieve Nederlandse kleinschalige kustvloot in 2014 wordt geschat op circa 250 schepen; dat is 47 procent van de totale visserijvloot. Ze zijn verantwoordelijk voor 3 procent van de economische opbrengst van de totale vis, aquacultuur buiten beschouwing gelaten.

Vissers Marinus en Tjerk van Malsen aan het werk in de spieringkamer. Foto: Barbara Geertsema.